

Vypracované otázky do předmětu Dějiny národního hospodářství

Jaromír Vaněk

v 2.0

Obsah

I. Hospodářství českých zemí do 1 sv. Války.....	3
1. Industriální společnost a průmyslová revoluce.....	3
2. České země v podmínkách R-U monarchie.....	3
3. Rozvoj průmyslu a obchodu.....	4
4. Živnosti a živnostenská nařízení.....	4
5. Vznik bank.....	5
6. Situace v zemědělství.....	6
II. Vývoj hospodářství v novém Československém státě.....	6
7. Vznik ČR – hospodářské předpoklady.....	6
8. Kroky vlády k upevnění čs. Měny.....	7
9. Nostrifikace.....	7
10. Období ekonomické labilitý 1918 – 1921.....	8
11. Poválečná hospodářská krize 1921-1923.....	8
12. Základy hospodářské prosperity ČSR.....	8
13. Stabilizace ekonomiky a přechod ke konjunktře 1924 – 1929.....	9
14. Období hospodářské krize 1929-1933.....	9
15. Na cestě k oživení ekonomiky 1934 -1938.....	10
III. Finance a bankovníctví, průmysl a obchod za 1. republiky.....	11
16. Kapitálový a peněžní trh.....	11
17. Obchodní akciové banky.....	11
18. Ústavy lidového peněžnictví a pojišťovny.....	12
19. Vývoj Průmyslu a obchodu za 1. republiky.....	12
IV. Státní hospodářská politika.....	12
20. Fungování hospodářského vedení státu.....	12
21. Rozhodovací a prováděcí nástroje hospodářské politiky.....	13
V. Hospodářský vývoj země po Mnichovu a okupace.....	13
22. Mnichov a jeho následky.....	13
23. Vznik Protektorátu Čechy a Morava a systém válečného řízeného hospodářství a germanizace.....	13
24. Vývoj na Slovensku.....	14
VI. Vývoj Československé ekonomiky 1945 -1948.....	14
25. Konec války a nové uspořádání země.....	14
26. Hospodářství po skončení války.....	15
27. První měnová reforma, problémy pracovního trhu.....	15
28. Dvouletý plán obnovy.....	16
29. Hospodářská politika poúnorového období.....	16
VII. Budování základů socialismu 1948-1962.....	17
30. 1. Pětiletka 1949-1953.....	17
31. Zvýšení úkolů plánu.....	17
32. Koncepce hospodářství.....	18
33. Kolektivizace zemědělství.....	18
34. Problémy roku 1953.....	19
35. Výsledky 1. pětiletky.....	19
36. Změna hospodářské politiky v letech 1954 a 1955.....	20
37. Úkoly druhé pětiletky 1956-1960 a pokus o ekonomickou reformu.....	20
38. Výsledky 2. pětiletky.....	20
39. Příprava 3. pětiletky a koncepce dalšího rozvoje – plán ekonomické katastrofy.....	21
VIII. Pokus o druhou ekonomickou reformu a její násilné potlačení 1963-1970.....	21
40. Společenské důsledky krize a nová ekonomická reforma.....	21
41. Změny ve vedení ÚV KSČ, program KSČ na jaře 1968.....	22
42. Pražské jaro a další osud reformy.....	22
43. Nástup normalizace.....	22
44. Hospodářský vývoj v 1. polovině 70. let.....	23
45. Zpomalení ve 2. polovině 70. let.....	23
46. Nástup dalších pokusů o reformy v 80. letech.....	23
47. Perestrojka a její důsledky.....	24
X. Transformace čs. Ekonomiky po r. 1989.....	24
48. Výchozí situace pro transformaci po r 1989.....	24
Použitá literatura.....	26

I. Hospodářství českých zemí do 1 sv. Války

1. Industriální společnost a průmyslová revoluce

- Co bylo typické pro industriální společnost?
Je založena na rozvoji průmyslové výroby tj. Zapojení strojů do výroby.
- Jaké pozitivní dopady na rozvoj hospodářství mělo zrušení poddanství?
Uvolnila se pracovní síla
- Proč bylo cechovní zřízení brzdou pro hospodářský vývoj monarchie?
Neexistovala hospodářská soutěž.
- Co zapříčinilo 1. průmyslovou revoluci a která odvětví s ní byla spojena?
Bylo to využívání parního stroje v průmyslu. U nás Především lehký průmysl: textilní, sklářský a potravinářský
- S jakými objevy byl spojena 2. prům. Revoluce, která odvětví se začala rozvíjet?
S objevem nových zdrojů energie: elektřina a výbušné spalovací motory
- Co je to tzv. Postindustriální společnost?
Vyšší stupeň industriální společnosti v 40. a 50. letech 20.století

2. České země v podmínkách R-U monarchie

- Který panovník nastoupil na trůn R-U monarchie v roce 1848?
František Josef I.
- Kam patřily podle správního rozdělení české země?
Do rakouské části monarchie (Předlitavsko)
- Jaké dopady mělo poddanství a kdy k němu v monarchii došlo?
Došlo k němu v roce 1848. Uvolnění pracovní síly, Vznikla nová třída podnikatelů, začalo se rozvíjet soukromé podnikání
- Uveď důvody zaostalosti R-U jako celku.
Silné pozice šlechty a ekonomická, národnostní a sociální nesourodost. Nevýhodná geografická poloha.
- Co bylo období zakladatelské horečky?
Období kdy vznikalo mnoho soukromých podniků 1867 -1873. Období úspěšného vývoje v podnikatelské sféře.
- Kdy začal v monarchii fungovat cyklický vývoj ekonomiky?
Od roku 1867
- Kdo byl Albín Bráf?
Významný český ekonom, zřídil národohospodářský ústav při České akademii. Byl první profesor národohospodářství na české univerzitě. Byl i ministrem zemědělství.
- Kde konkrétně vznikly základy české národohospodářské školy?
Na právnické fakultě UK.
- Co měli společného A. Bráf a F. C. Kampelík?

3. Rozvoj průmyslu a obchodu

- Která odvětví patřila v českých zemích k tradičním?
Byl to lehký průmysl: Textilní, potravinářský (pivovarnictví, cukrovarnictví, sladařství a lihovarnictví) průmysl a průmysl skla a porcelánu.
- Proč se v českých zemích začala rozvíjet především odvětví lehkého průmyslu?
Nebyl zapotřebí velký počáteční kapitál a byla v celku rychlá návratnost investic.
- Ve kterých odvětvích byl velký podíl domácí práce?
Ve výrobě skla a porcelánu
- Na přelomu 19. a 20. stol. Se začala rozvíjet nová odvětví, která?
Hutnictví železa, kovo zpracující průmysl, strojírenský průmysl, elektrotechnický, chemický průmysl a rozmach dolů a koksoven.
- Jaký byl význam těžby uhlí a rozvoje dopravy v druhé polovině 19. stol.?
Vznik mnoha dolů a rozvoj hutnictví, uhlí vytlačovalo jako zdroj energie dřevo.
- Kde (regionálně) vznikly základy českého strojírenství?
Praha, Brno, Plzeň a Ostravsko
- Které firmy u nás začaly jako první s výrobou automobilů?
Tatra Kopřivnice, Laurin a Klement, Praga
- Na co se orientovala chemická výroba před 1. sv. Válkou?
Výroba potravinářských barviv, hnojiv, konzervačních látek, léků
- Která dvě jména jsou spojena s rozvojem využití el. Energie u nás?
František Křižík a Emil Kolben
- Jaký hlavní přínos mělo zavedení el. Energie do pohonu strojů?
Pomohlo k racionálnímu rozmístění strojů podle potřeby výroby. Stroje už nebyly pevně vázány na zdroj energie.
- Kde vznikaly první elektrárny v českých zemích?
Většinou je stavěly podniky: hutě, doly, textilky atd. A pak obecní elektrárny ve velkých městech nebo blízko zdrojů paliva.
- Ve kterých obdobích se dařilo obchodu v monarchii nejlépe?
V obdobích ekonomické prosperity, například na začátku 20. století

4. Živnosti a živnostenská nařízení

- Jaký význam mělo přijetí živnostenského zákona r. 1859?
Téměř každý měl přístup ke všem živnostem. Zaváděl živnostenskou svobodu.
- Definuj živnostenský řád z r. 1859?
souhrn norem a pravidel, kterými se řídilo podnikání, určoval, kdo může dostat povolení působit jako podnikatel. Byla to pravidla pro podnikatele
- Na jakém principu fungoval živnostenský řád, srovnej s dneškem?
Na ohlašovacím principu, v podstatě stejný s dnešním živ. Řádem.

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Které změny nebo novelizace do r. 1938 patřily k nejvýznamnějším?
1883 – novela, byla připojena 3. kategorie řemeslnických živností, kde musel zájemce předložit potvrzení o způsobilosti.
1885 – upravovala otázky související s pracovními podmínkami dělnictva
1887- upravovala otázku učebního poměru
1902- byly upraveny pasáže o obchodních agentech a podomním prodeji
1918- zkrácení pracovní doby na 8 hodin
- Co považujeme za živnost?
Živnost je takové podnikání, které je dovolené, trvalé a provozované pro odbyt, dále musí být samostatné (opřené o vlastní prostředky)
- Které 2 základní podmínky musel živnostník splňovat?
Musel být společensky zachovalý (netrestaný za věci, které by mohly ovlivnit jeho podnikatelskou praxi), musel být odborně způsobilý.
- Které další podmínky (kromě občanské zachovalosti a odborného vzdělání) musel živnostník splnit po zahájení podnikání?
Musel dodržovat podmínky: dodržování ustanovení o otvírací době, o přesčasové práci, o nedělním a svátečním klidu a možném povolování výjimek, o podmínkách výchovy a práce učňů, o ochraně zdraví zaměstnanců.
- Kdo dohlížel na dodržování živnostenského zákona?
Živnostenské úřady
- Patřil podomní obchod do sféry živnostenského zákona?
Ano, novela 1902
- Co bylo cílem zákona proti nekalé soutěži z r. 1927?
Zdůrazňovat principy pravdy, solidnosti a poctivosti v podnikání
- Uveď některý z paragrafů Zákona proti nekalé soutěži.
Nekalá reklama, nesprávné označování původu zboží, nebránění trestným činům, zneužívání podnikových značek

5. Vznik bank

- Které banky měly dominantní pozici v monarchii?
Vídeňské peněžní ústavy
- Jakou úlohu sehrály obchodní akciové banky při zakládání podniků?
Získávaly v těchto podnicích vliv.
- Co to byly ústavy lidového peněžnictví?
Spořitelny, úvěrní družstva, občanské a živnostenské záložny, kampeličky. Soustřeďovaly se na drobné úspory, poskytování úvěrů.
- Jmenuj ústavy lidového peněžnictví v českých zemích.
Spořitelny, úvěrní družstva, občanské a živnostenské záložny, kampeličky
- Jakou úlohu plnily spořitelny v ekonomice českých zemí?
Po krachu na Vídeňské burze (1873) se velká část obyvatelstva obrátila ke stabilnějším spořitelnám
- Kdo byl F. C. Kampelík?
Zakladatel vesnických svépomocných penzijních družstev

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Která banka byla nejsilnějším bankovním ústavem v českých zemích do r. 1914?
Rakousko – uherská centrální banka.
- Jak vznikla Živnostenská banka?
Vznikla jako bankovní ústředí českomoravských záložen r. 1869
- Jak vypadalo konkrétně propojení bank s průmyslem?
Představitelé bank byly členy správních rad průmyslových podniků, a naopak představitelé prům. podniků byly ve správních radách bank
- Jaké kartely fungovaly v českých zemích do r. 1914?
kartel výroby železa a železářských výrobků, cukerní, pivovarský, rafinérií nafty, přádelen bavlny, cementáren, elektrotechnický, celulózek, tabulového skla, smaltovaného nádobí, strojírenský.

6. Situace v zemědělství

- Jaký význam mělo uvolnění poddanských vztahů v r. 1848 pro zemědělství?
Změnila se forma a způsob hospodaření na zemědělské půdě.
- Jak se u nás rozvíjelo zemědělské družstevnictví?
Neúvěrní zemědělská družstva vznikala na konci 19. stol. Byla to především nákupní, prodejní a skladištní družstva. Důležitou roli sehrála také zpracovatelská družstva (družstevní pekárny, mlékárny, lihovary, mlýny)
- Která banka zastupovala zájmy agrárního kapitálu?
Agrární banka

II. Vývoj hospodářství v novém Československém státě

7. Vznik ČR – hospodářské předpoklady

- Co byly nástupnické státy?
Státy, které vznikly po rozpadu R-U. Československo, Rakousko, Polsko, Maďarsko a Jugoslávie
- Kdy vzniklo samostatné Československo?
28.10.1918 a Slovensko se připojilo 30.10.1918
- Kdo byl prvním předsedou vlády 1. ČSR?
Karel Kramář
- Uveď některé důležité osobnosti, které se podílely na vzniku Československa
T.G. Masaryk, M. R. Štefánik, Edvard Beneš
- Které období nazýváme 1. republikou?
28.10.1918-30.9.1938
- Jak vypadalo hospodářské dědictví (prům. Kapacita, trh) ČSR po rozpadu monarchie?
60-70% průmyslu, 1/3 trhu, 27% zemědělské produkce R-U
- Které byly nejdůležitější hospodářské úkoly nové vlády?
Osamostatnit ekonomiku od ekonomiky R-U. Vytvořit vlastní měnu. Provést změnu struktury průmyslu, zvýšit výrobu elektrické energie, zvýšit produktivitu práce

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Uveď pozitivní předpoklady vývoje ČSR
Velká průmyslová kapacita. Soběstačné zemědělství
- Uveď negativní předpoklady vývoje ČSR
Velké ekonomické regionální rozdíly.
- Jaký podíl prům. Kapacity měly české země ve srovnání se Slovenskem?
Naprostě většinový (90-92%), Slovensko 10-8%

8. Kroky vlády k upevnění čs. Měny

- Popiš vznik samostatné měny ČSR
Byla provedena měnová odluha 25.2.1919 a každá R-U bankovka byla okolkovaná. 10.4.1919 byla ustanovena česká měna. Byl vytvořen Bankovní úřad při ministerstvu financí.
- Na které bankovní seskupení byl A. Rašín napojen?
Živnostenská banka
- Přibliž osobnost ministra financí A. Rašína
Byl to praktický ekonom, byl tvůrcem hospodářské politiky ČSR v prvních letech její existence
- Hlavní dva kroky ministra financí nové vlády ČR k posílení čs. Kapitálu.
Prosazoval deflační politiku
- Uveď pozitivní a negativní dopady deflační politiky A. Rašína
Zlevnily dovážené suroviny, ale zdražilo vyvážené zboží a stalo se méně prodejným, klesl export.
- Kdo byl hlavním kritikem kroků A. Rašína?
Karel Engliš
- Pro která odvětví průmyslu byla deflační politika výhodná?
Pro těžký průmysl
- Pro která odvětví průmyslu byla deflační politika nevýhodná?
Pro ta odvětví, která převážně exportovala, lehký průmysl
- Co byla repatriace kapitálu?
Nakoupení akcií čs. bankami
- O který zahraniční kapitál mělo ČSR zájem?
Především o spojenecký. Francouzský a anglický, holandský, belgický, americký

9. Nostrifikace

- Co to byl Nostrifikační zákon?
Byl to zákon, který ukládal čs. podnikům přestěhování sídel a hospodářských vedení na území ČSR
- Proč byl nostrifikační zákona vydán?
Aby nezůstaly klíčové ekonomické pozice v rukou R-U kapitálu
- Jak velké části podniků se tkal nostrifikační zákon?
235, 1/3 průmyslového a obchodního kapitálu ČSR
- Kterých podniků se nostrifikace týkala?
Všech, které měly své vedení mimo území ČSR. Např. Julius Meinl, Škodovy závody, Pražská železářská společnost ...

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Týkala se nostrifikace také bank?

Ne přímo, v zákoně uvedeny nebyly

- Přibliž osobnost Jaroslava Preisse

Patřil k předním osobnostem čs. Hospodářského života. Byl ředitelem Živnobanky, stal se předsedou svazu Bank

- Kdo byl v čele Živnostenské banky po celou 1. rep.?

Jaroslav Preiss

10. Období ekonomické labilit 1918 – 1921

- Charakterizuj období 1918-1921

Bylo to období poválečné labilit hospodářství. Převáděla se válečná výroba na mírovou, bylo třeba vyřešit nedostatek surovin, nedostatek finančních prostředků. Dále působily silné inflační trendy. Bylo třeba posílit finanční situaci domácích kapitálových pozic

- Které kroky vlády do tohoto období spadají?

Měnová odluka, nostrifikace

- Proč vstupuje stát do ekonomiky právě v tomto období?

Protože obchod trpěl nedostatkem zboží, byl zaveden přidělový systém na potraviny a uhlí atd.

- Spatřujete paralelu k období bezprostředně po 2. světové válce?

Bylo třeba převést válečnou výrobu na mírovou, zavedení přidělového systému na zboží (jídlo atd.)

11. Poválečná hospodářská krize 1921-1923

- Kolik uzavřených hospod. cyklů spadá do meziválečného období?

2. 1921 – 29, 1929-37, 1937-38 byl přerušen válkou

- Charakterizuj hospodářský cyklus období 1921 – 1923

Bylo to období krize, které ještě vyostřila deflační politika (1922-23). Projevila se slabá konkurenceschopnost českých výrobků, klesla koupěschopnost obyvatelstva, nabídka převýšila poptávku.

- Jaká byla role deflační politiky v ekonomice země?

Deflační politika zdražovala vyvážené zboží, které bylo prakticky neprodejné. Tím prohloubila krizi (vznikaly velké sociální problémy), ale byly zde i pozitivní rysy: posilovala česká měna v zahraničních stycích.

- Jaký byl vztah deflační politiky k importu a k exportu?

Zlevnil dovoz, ale zdražil vývoz, české zboží bylo neprodejným.

- Uveď jeden z jednostranných kroků, které prosadila kapitálová skupina kolem Živnobanky

Trojnásobné zvýšení kurzu koruny k ostatním měnám.

- Která skutečnost týkající se ČSR trhu ještě zhoršila ekonomickou krizi?

Byla to přítomnost levného amerického zboží

12. Základy hospodářské prosperity ČSR

- Jaký byl hlavní úkol pro export z ČSR?

Bylo třeba investovat do výroby a snížit náklady, aby bylo zboží na zahraničních trzích konkurenceschopné. Mezinárodní dělba práce vyžadovala výrobky na vysoké kvalitativní úrovni.

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Jakou změnu vyvolala elektrická energie v pohonu strojů?
Bylo možné rozmístit stroje podle potřeby výroby, tedy daleko racionálněji. Začaly se používat nové technologie výroby.
- Které nové technologie a metody výroby se objevily ve 20. letech?
Využívání elektrické energie, Pásová výroba, Byly uplatňovány postupy J.W. Taylora a H. Forda.
- Jak vypadala v Československé situaci v zavádění elektřiny do obcí a měst?
Elektrickou přípojku mělo v r. 1929 85% obyvatel českých zemí, na Slovensku jen 19% a na Podkarpatské Rusi jen 10%

13. Stabilizace ekonomiky a přechod ke konjunktře 1924 – 1929

- Charakterizuj období 1924-1929 z hospodářského hlediska
Oživení podněcovalo obnovu a modernizaci výrobních zařízení a nové investice do výroby ve dvou vlnách 24-25 a 27-29
- V čem spočívaly kroky racionalizačního procesu?
Byly to změny v organizaci výroby a oblasti v řízení, zaváděla se pásová výroba, zvyšovala se motivace pracovníků
- Ve kterých odvětvích se nové metody racionalizace uplatnily a ve kterých ne?
Nejvíce se uplatnily v strojírenském a elektrotechnickém průmyslu, dále v báňském, elektrárenském, kovozpracujícím průmyslu. Nejméně se prosadily ve dřevařském, průmyslu kamene a zemin a u většiny hnědouhelných těžbařstvech a textilním prům.
- Která odvětví výroby i přes konjunkturu 1924 – 1929 stagnovala?
V textilním průmyslu
- Která kapitálová skupina se v ČSR dostávala do čela po roce 1925?
Kolem agrárního kapitálu Anglo-Prago banky, agrární banky a Moravské banky

14. Období hospodářské krize 1929-1933

- Jaká byla situace před 24.9.1929 v hospodářství USA a dalších zemí?
Průmyslová výroba vysoko převýšila spotřebu, svět zažíval konjunkturu.
- Popiš řetězovou reakci po krachu na N.Y. Burze
Krise začala panikou na N. Y. Burze, lidé v ohromném množství vybíraly vklady z bank a spořitelen. To vedlo k bankrotům a nedostatku peněz, inflaci, poklesu poptávky a výroby, zavírání podniků, růstu nezaměstnanosti
- Jaký průběh měla hospodářská krize v ČSR?
Krise k nám dorazila se zpožděním. Po mírném celosvětovém poklesu cen nastal prudký pád, nastaly první potíže v odbytu zboží.
začátek krize rok 1930
1930 - 31 pokles průmyslové výroby
1932 větší pokles
1933 zmírnění poklesu
1933/1934 pokles se zastavuje

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Jaké důsledky vyvolala krize v sociálně ekonomické oblasti a jak je řešila vláda?
Velká nezaměstnanost přes 900 tis. Lidí, vláda schválila zákon o kartelech a soukromých monopolech
- Proč byla čs. Hospodářská krize delší a hlubší než v ostatních zemích?
Z ČSR se stahoval zahraniční kapitál, řada podniků měla zastaralé vybavení, ČSR mělo nevhodnou průmyslovou strukturu a bylo velmi závislé na vývozu.
- Uveď negativa a pozitiva kartelového zákona.
Nebyla konkurence, byly stanoveny jednotné ceny
- Na čem se podniky v rámci kartelu domlouvaly?
Na cenách. Snažili se zabránit klesání cen
kolik vyrobit (množství)
kde to prodávat (zóny odbytu)
za kolik (ceny)
- Charakterizuj období 1929 – 1933 v čs. Hospodářství.
Doznívání konjunktury a příchod krize
- Která prům. Odvětví prošla hosp. Krizí nejlépe?
Chemický průmysl, elektrárny, podniky dodávající na trh potraviny, Baťa a oděvní prům. Škodovka, Vítkovické horní a hutní těžířstvo
- Která prům. Odvětví byla krizí postižena nejdříve?
Textilní, skla, bižuterie a keramiky
- Která prům. odvětví byla postižena krizí nehlouběji?
Kovoprůmysl, strojírenství, železářství, dřevařský průmysl, stavebnictví

15. Na cestě k oživení ekonomiky 1934 -1938

- Charakterizuj období 1934-38 v čs. Ekonomce
Pozvolné ožívování ekonomiky, krize doznávala až do jara 36, východiskem z krize se stalo zbrojení
- Kterými opatřeními vstupuje stát do ekonomiky?
Devalvace měny 1934 a 1936, 1934 nucená syndikalizace.
- Co znamenal zákon o nucené syndikalizaci?
Byla to koncentrace výroby, určité podniky s málo koncentrovanou výrobou měly povinnost zapojovat se do společných monopolních svazků syndikátního typu
- Které odvětví se rozvíjel nejvíce v souvislosti s posilováním obranyschopnosti země?
Stavebnictví, uhelná těžba, hutě, strojírenství, elektrotechnika, chemie, polygrafický průmysl, obuvnický, konfekční
- Co se stalo východiskem z hospodářské krize v ČSR?
Zbrojení
- Periodizuj hospodářský vývoj za 1. ČSR
1918-1921 1921-1929 1929-2933 1934-1938

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Kdy došlo v meziválečném období k devalvaci a proč?
V letech 1934 a 36, aby zlevnilo vyvážené zboží a vytvořila se příznivější situace pro prodej v zahraničí

Kdo se stal 1. guvernérem národní banky a jaká byla jeho ekonomická orientace?
Vilém Pospíšil, stávil se proti devalvaci koruny prosazované Karlem Englišem

- Kdo prosadil devalvaci čs. Koruny a stal se guvernérem ČsNB?
Karel Engliš

III. Finance a bankovníctví, průmysl a obchod za 1. republiky

16. Kapitálový a peněžní trh

- Která instituce zastávala úkoly národní banky až do jejího vzniku?
Bankovní úřad při ministerstvu financí

- hrň nejdůležitější události v životě K. Engliše
Byl 6X ministrem financí
1927 prosazení daňových zákonů
1934 guvernér NBČs
Byl prvním rektorem na Masarykově univerzitě v Brně

- Uveď název alespoň 1 publikace K. Engliše
Velká logika, Finanční věda

17. Obchodní akciové banky

- Jaký byl úkol obchodních akciových bank?
Zesílení pozic českých obchodních bank

- Co bylo statutárním orgánem banky?
Valná hromada akcionářů

- Které bankovní seskupení v první ČSR pracovala?
Kolem Živnostenské banky: Živnostenská banka, Česká eskompní banka a úvěrový ústav, Česká banka
Kolem Agrární banky: Anglo-Pragobanka, Moravská banka, Agrární banka
Kolem Union Banky: Česká banka Union, Česká průmyslová banka a některé další středněvelké banky

- Které banky tvořily zájmovou skupinu bank kolem Živnobanky?
Živnostenská banka, Česká eskompní banka a úvěrový ústav, Česká banka

- Které banky tvořily zájmovou skupinu, kolem Agrární banky?
Anglo-Pragobanka, Moravská banka, Agrární banka

- Popiš orientaci bankovních skupin na investice do jednotlivých odvětví.
Kolem Živnostenské banky: převážně těžký průmysl, od poloviny 20. let začala pronikat do lehkého průmyslu a do moderních odvětví (letectví, filmový prům.)
Kolem Agrární banky: převážně lehký průmysl, od poloviny 20. let také těžký průmysl
Kolem Union Banky: nebyla přesně zaměřena, malé a střední podniky, hlavně německý kapitál,

18. Ústavy lidového peněžnictví a pojišťovny

- Co rozumíme pod pojmem ústavy lidového peněžnictví?
Spořitelny a všechny druhy veřejnoprávních záložen.
- Jak pracovaly kampeličky a kdo byl jejich duchovním otcem?
Duchovním otcem byl F.C. Kampelík. v čele stáli bohatí sedláci, kteří ručili svým majetkem poskytovali drobný úvěr především zemědělcům,
- Existuje paralela kampeliček s nějakými podobnými peněžními ústavami v zahraničí?
Německé Reiffeisen
- Popiš úlohu pojišťoven v systému financí ČSR.
- Jmenuj alespoň jednu národnostně českou pojišťovnu první ČSR
Hasičská vzájemná pojišťovna

19. Vývoj Průmyslu a obchodu za 1. republiky

- Charakterizuj vývoj průmyslu v ČSR v jednotlivých etapách meziválečného období.
- Který státní orgán sledoval vývoj průmyslu?
Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností
- Jmenuj největší podniky (vždy jeden) ve strojírenství, chemickém průmyslu, železářství a hutnictví a oděvním průmyslu.
Strojírenství: Škodovy závody; chemický:; železářství a hutnictví:; oděvní: Mautnerovy textilní závody
- Jak se dařilo obchodu v jednotlivých etapách meziválečného období v ČSR?
...
- Ve kterém období 1. ČSR se stavělo nejvíce obchodních domů?
Ke konci 20. let 20.stol
- V období hospodářské krize se objevily nové druhy obchodů – jaké?
Zastavárny, půjčovny, vetešnictví

IV. Státní hospodářská politika

20. Fungování hospodářského vedení státu

- Jaký byl zásadní rozdíl v koncepci hospodářské politiky ČSR před a po roce 1925?
Před 1925 to byla koncepce ekonomického liberalismu a po 1925 intervencionalismus.
- Jaké a čí zájmy hájila skupina kolem Živnobanky a jaké agrární kapitál?
Agrární kapitál hájil zájmy agrární strany, prosazovali uzákonění agrárních cel
- Jaké byly úkoly K. Engliše po roce 1925?
Podpora dopravy a elektrifikace

21. Rozhodovací a prováděcí nástroje hospodářské politiky

- Jak vypadala struktura institucí hospodářské politiky v ČSR?
Ústřední orgánem byla vláda, vládní návrhy schvaloval parlament, vykonavatelem hospodářské politiky byla jednotlivá příslušná ministerstva.
- Která ministerstva se zabývala hospodářskými otázkami?
Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností, ministerstvo zemědělství, ministerstvo veřejných prací
- Jaké zájmové a odborné organizace působily v hospodářské sféře?
Obchodní a živnostenské komory, zemědělské rady, dále zájmové a odborné organizace podnikatelů (Ústřední svaz československých průmyslníků)
- Jaká byla úloha Obchodních a živnostenských komor?
Vývíjet činnost, podporující průmyslové, živnostenské, obchodní, zemědělské podnikání v určitém oboru

V. Hospodářský vývoj země po Mnichovu a okupace

22. Mnichov a jeho následky

- Které státy podepsaly Mnichovský diktát vůči ČSR a jaké byly přímé důsledky Mnichova?
Velká Británie, Francie, Itálie, Německo
- Co bylo kritériem pro stanovení záboru čsl. území podle rozhodnutí Mnichovské konference?
Bylo zabráno území, na kterém žilo více než 50% Němců.
- Které období nazýváme obdobím 2. republiky? (přesné datum)
30.9.1938 – 16.3.1939
- Charakterizuj hospodářství v období tzv. Druhé republiky.
ČSR přišlo o 2/5 průmyslové kapacity, ekonomiky byla oslabena ztrátou hnědouhelné těžby a 1/2 černouhelné těžby. Ztráta textilního průmyslu. ČSR se dostávala do závislosti na Německu.

23. Vznik Protektorátu Čechy a Morava a systém válečného řízeného hospodářství a germanizace

- Jaký je obecný význam slova protektorát?
Vzít pod ochranu
- Jak postupovala germanizace českého hospodářství?
Germanizace začala v germanizaci hospodářství, bylo zavedeno válečné řízení hospodářství
- Jmenuj hlavní rysy válečného řízeného hospodářství.
 1. Rozhodování jednotlivých podniků bylo oslabeno na úkor centrálních ekonomických rozhodnutí
 2. Státní řízení cenové a mzdové politiky
 3. regulace spotřeby obyvatelstva a to co do objemu tak i struktury (zavedení přidělového systému)
 4. Rozmísťování pracovních sil prostřednictvím úřadů práce.
 5. Zavedení povolovacího systému při vývozu i dovozu a účinná devizová kontrola

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Jaký byl důsledek zrušení celní hranice mezi Protektorátem a Říší?
Otevřelo se rozsáhlé odbytíště, ale vnitřní trh byl zbaven veškeré legální ochrany před německou konkurencí.
- Co to byla arizace?
Konfiskace židovského majetku do rukou árijců
- Jaký je odhad válečných škod?
430 mld. Předválečných korun
- Uveď základní znaky fašismu.
Je to otevřená diktatura antiliberálního a antidemokratického zaměření vycházejícího z rasismu nebo nacionalismu

24. Vývoj na Slovensku

- Charakterizuj tzv. Slovenský stát za 2. světové války.
Byl zřízen 14.3.1939 jako maskovaná forma okupace východní části ČSR Slovensko bylo závislé na Říši, což bylo zajištěno tzv. Ochranou smlouvou.
- Jaký byl vztah Slovenského státu k Říši?
Slovensko bylo surovinový a agrární přívěsek Německa

VI. Vývoj Československé ekonomiky 1945 -1948

25. Konec války a nové uspořádání země

- Jak vypadala nová politická reprezentace nového poválečného Československa?
K moci se dostala Národní fronta což byla koalice 6 stran (KSČ, národní socialisté, lidovci, sociální demokraté, Demokratická strana Slovenska a KS Slovenska). Do politiky nebyla vpuštěna pravice.
- Co to byl Košický vládní program?
Byl to vládní program přijatý dne 5.4.1945 v Košicích, hlavním cílem bylo dokončit osvobození ČSR , zlikvidovat následky války a obnovit národní hospodářství.
- Charakterizuj ekonomickou část Košického vládního programu
Hlavním cílem bylo zajištění majetku cizích a tuzemských Němců a Maďarů, domácích zrádců a kolaborantů, dále byl zajištěn majetek, který dosud byl v držbě, správě, nebo nájmu Němců, Maďarů, kolaborantů a zrádců. Týkalo se to jak zemědělství tak průmyslu.
- Co to byly národní správy?
Dohlížely na, majetek který byl zabaven Němcům, Maďarům, zrádcům a kolaborantům.
- Jak proběhla 1 etapa pozemkové reformy v ČSR?
Na základě Benešova dekretu z 21.6.1945 byl zabaven veškerý zemědělský majetek (pole + lesy, zvířata ...) Němcům, Maďarům, zrádcům a kolaborantům.

26. Hospodářství po skončení války

- Jak vypadala hospodářská situace v ČSR po skončení 2. světové války?

Situace nebyla dobrá, ale byla nejlepší ze všech zemí střední Evropy. Výroba byla značně redukována, někde se docela zhroutila. Objem průmyslu poklesl na 50% roku 1938. Produktivita práce poklesla. Chybělo výrobní zařízení, nebo bylo zničeno. Průmysl měl akutní nedostatek surovin a energie. Bylo třeba převést válečnou výrobu na mírovou.

- Co to byla Národní fronta a kdy byla ustanovená?

Byla založena v březnu 1945. Byla to koalice politických stran (KSČ, sociální demokraté, lidovci, česká strana národně sociální, Demokratická strana, KS Slovenska). Měla nejvyšší rozhodovací moc.

- Co to byly národní správy, kdy vznikly a co bylo jejich úkolem?

Byly založeny Benešovým dekretem v květnu 1945, Bylo to dočasné opatření vynesené na základě Košického programu, měly za úkol zabezpečovat správu zkonfiskovaného majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů.

- Jaké byly hlavní cíle poválečné měnové reformy v ČSR v r. 1945?

Hlavním cílem bylo vyřadit inflační přebytek znehodnoceného oběživa

- Co to byla UNRRA a kdy pracovala?

Byla to mezinárodní organizace – Správa spojených národů pro hospodářskou pomoc a obnovu. Vznikla v roce 1943, pomáhala státům poškozeným 2. sv. válkou. Skončila 30.6.1947

- Co přinesla akce UNRRA Československu?

Dodávala potraviny, oděvy, spotřební zboží, průmyslová zařízení, zemědělské zdroje, dopravní prostředky, zdravotnické zařízení a léčiva. To vše zdarma.

- Charakterizuj znárodnovací dekrety prezidenta republiky.

V říjnu 1945 byly vydány znárodnovací dekrety. Byly znárodněny doly, některé prům. Podniky, potravinářské podniky, akciové banky a soukromé pojišťovny. Byly vyhlášeny 28.10.1945. Rozsah znárodnění se v jednotlivých oblastech hospodářství lišil, v oblasti státního zájmu bylo znárodněno vše..

- Co to byly průmyslové konfiskáty?

Byly to podniky a firmy pod národní správou, na které se nevztahovala kritéria znárodnění.

- Co to je třísektorová ekonomika?

V této ekonomice existují 3 sektory – veřejný sektor (podniky, které vlastnil stát), soukromopodnikatelský sektor (menší a malé podniky) a malovýroba

- Co bylo obsahem 1. etapy pozemkové reformy po r. 1945?

Zabrání zemědělského majetku Němcům, Maďarům, kolaborantům a zrádcům. Šlo jak o půdu tak zvířata a hosp. Budovy.

27. První měnová reforma, problémy pracovního trhu

- Jak a proč byl proveden odsun německého obyvatelstva z ČSR?

Byl to požadavek českého odboje, který byl schválen na Postupimské konferenci v létě 1945. Nejprve následoval tzv. Divoký odsun, který doprovázelo porušování principu humanity a 25.1.1946 byl zahájen centrálně organizovaný odsun. Týkalo se to 2,5 mil Němců.

- Migrace a reemigrace v prvních měsících po válce

Bylo to vrácení se osob zavlčených do Německa a reemigrace (zpětná emigrace) krajanů, s vnitřním stěhováním mezi Slovenskem a ČR.

28. Dvouletý plán obnovy

- Co to byl budovatelský program vlády?

Byl to vládní program vlády v čele s K. Gottwaldem, která byla jmenována 2.7.1946

- Co obsahoval budovatelský program?

Obsahoval hlavní předvolební myšlenky KSČ: vypracovat novou ústavu a zakotvit v ní výsledky poválečných změn, vypracovat dvouletý plán obnovy a rozvoje národního hospodářství na léta 1947-48

- Jaké byly cíle dvouletky?

a) v průmyslu překročit na konci roku 1948 celkovou úroveň výroby z roku 1937 o 10%

b) v zemědělství dosáhnout koncem roku 1948 úrovně výroby předválečné.

c) ve stavebnictví opatřit potřebný počet bytů, a provést výstavby pro průmysl a zemědělství a opravit komunikace

d) v dopravě dosáhnout dopravního výkonu z roku 1937

e) vyrovnat hospodářskou úroveň Slovenska

f) povznést hospodářsky slabé kraje českých zemí.

- Čím se dvouletý plán lišil od těch dalších?

Byl jediný zcela splněn

- Co představovala 2. etapa pozemkové reformy v ČSR?

Byl to zábor zemědělské půdy nad 150 ha, nebo veškeré půdy nad 250 ha. Týkalo se to 14 tisíc velkostatkářů. Získaná půda měla být rozdělena mezi žadatele. Tato etapa byla provedena díky Ďurišovým zákonům.

- Co bylo hlavním úkolem Hradeckého programu?

4.4.1947 proběhla 3. etapa pozemkové reformy. Podle ní měla být zkonfiskována veškerá půda nad 50 ha, a pokud vlastník na půdě sám nepracoval tak i pod 50 ha.

- Co to byl Marshallův plán a jaká byla jeho úloha?

Byla to hospodářská pomoc USA evropským zemím, pomohl urychlit obnovu v západní Evropě, vyhlášen byl v červnu 1947.

- Přibliž boj o Marshallův plán v ČSR.

ČSR z počátku projevila zájem o Marshallův plán, ale pod nátlakem SSSR se ho nakonec vzdala. V roce 49 země, které přijaly Marshallův plán dosáhly průmyslové výroby předválečné úrovně.

- Co to byla tzv. Milionářská dávka?

Týkala se 35. tisíců milionářů. Byla to snaha o „zdanění“ milionářů, kvůli pokrytí nákladů na výživu obyvatelstva, které způsobily velká sucha a neúroda v roce 1947. Nakonec byla uzákoněna 31.10.1947.

29. Hospodářská politika pounorového období

- Jaké byly důsledky února 1948?

Komunisté se dostali do čela vedení ČSR. Přebrali vedoucí úlohu ve společnosti. Dosavadní demokracie byla nahrazena diktaturou a podřízením mocenského a řídicího aparátu KSČ

- Co bylo tzv. Druhé znárodnění a čeho se týkalo?

Bylo to znárodnění na jaře roku 1948. Týkalo se podniků ve kterých bylo více než 50 zaměstnanců v době od roku 1946. V oborech veřejného zájmu se znárodnělo vše.

Ke konci r. 1948 neexistovaly soukromé podniky s více než 20 zaměstnanci.

- Výsledky první dvouletky.

Hlavní úkol dvouletky, dosáhnout nebo překročit předválečnou výrobu, byl splněn.

Dějiny národního hospodářství - otázky

– Jakou změnu přinesla dvouletka na Slovensku?
Na Slovensku byly položeny základy industrializace.

– Vysvětli termín údernické hnutí.
Byla to různá hnutí za překročení plánů ve výrobě.

VII. Budování základů socialismu 1948-1962

30. 1. Pětiletka 1949-1953

– Proč byl od 1.1.1949 zaveden dvojitý trh?

Byl zaveden vedle lístkového systému zásobování nový **volný trh** se značně vyššími cenami. Zavedení dvojitýho trhu mělo přispět k likvidaci černého obchodu a zmírnit omezenou nabídku zboží na trhu. Spolu s tím byla rozvinuta myšlenka třídního zásobování.

– Jaký dopad mělo zavedení dvojitýho trhu na drobné živnostníky?

Drobní živnostníci byly odkázáni pouze na volný trh, kde ale byly značně vyšší ceny, za které byly nuceni nakupovat.

– Co se mělo stát základem programu výstavby socialismu v ČSR?

Základem pro výstavbu socialismu se měl stát 1. pětiletý plán (1949 – 1953)

– Který politický orgán určoval v letech 1948 – 1950 hospodářskou politiku ČSR?

Vedení KSČ

– Kdy byla přijata tzv. Generální linie výstavby socialismu v ČSR?

v říjnu 1948

– Co bylo hlavním úkolem 1. pětiletky?

Byla to strukturální přestavba hospodářství, která posilovala postavení těžkého průmyslu a v zemědělství znamenala posun k živočišné výrobě. Dále měla za úkol industrializovat Slovensko

31. Zvýšení úkolů plánu

– Pro které období byla 1. pětiletka plánována?

1949-1953

– Co byla rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP)?

Její cílem bylo sjednotit síly sovětského bloku proti tlaku kapitalistických zemí a směřovat k ekonomické nezávislosti na nich. Byly uzavírány dvoustranné obchodní smlouvy se SSSR a poté až ostatními členskými zeměmi. Technická dokumentace, patenty, a výchova odborníků se poskytovala bezplatně.

– Jaké důsledky mělo zapojení ČSR do RVHP?

Přestalo se obchodovat se západními zeměmi

– Jaký byl hlavní úkol RVHP?

Hospodářská pomoc.

– Charakterizuj základní znaky kultu osobnosti.

Centralizace moci, politický izolacionismus a hledání nepřátel ve vlastních řadách.

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Jaký vliv měla studená válka na čsl. Ekonomiku?
Vynutila si změnu pětiletky v roce 1951, protože SSSR neustále zvyšoval požadavky na dovoz.
- Proč byly zvýšeny úkoly 1. pětiletky?
Kvůli stále se zvyšujícím požadavkům na dovoz ze strany SSSR
- Jmenuj některou z obětí politických procesů počátku 50. let v ČSR
L. Frejka, J. Frank, R. Margolius, O. Fischl
- Jaká byla úloha dělnických kádru?
Nastupovali do vedoucích hospodářských funkcí, po absolvování dělnických přípravek a stáží v SSSR
- Co měli za úkol sovětští poradci?
Jejich názory a návrhy byly přijímány jako závazné směrnice a usnesení.

32. Koncepce hospodářství

- Charakterizujte systém chozarsčotu
Byla to soustava účetní a statistické evidence.
- Jaké rysy mělo centrální plánování a řízení hospodářství?
 - 1) soustředění plánovací činnosti do centrálních orgánů
 - 2) přesun těžiště řízení na komplexně vypracovaný státní plán
 - 3) uplatňování podnikového chozrasčotu
 - 4) omezení hospodářské samostatnosti podniků
 - 5) podrobný plán materiálně technického zásobování
 - 6) financování provozních výdajů Státní bankou. Investiční prostředky se poskytovaly nezávisle na hospodářských výsledcích podniku
 - 7) existence pevných cen
 - 8) zákaz maloobchodního prodeje.
- Ve kterých letech probíhala v Československu likvidace živnostenského podnikání?
Nejvíce v letech 1950-1952
- Jakými formami bylo ČSR likvidováno soukromé podnikání?
Soukromníci byli vyřazeni z vázaného trhu, veškeré zboží museli nakupovat na volném trhu za vysoké částky byli zatíženi velkými daněmi. Sítil i politický tlak, byli často kontrolováni a za přestupky jim hrozily vysoké pokuty, dále byly vydírání, např. Děti nemohly vystudovat atp.

33. Kolektivizace zemědělství

- Co to byla kolektivizace?
Bylo to přeměnění soukromého zemědělského hospodaření na kolektivní. Centralizace zemědělské výroby.
- Jaký dopad měl zákon o JZD z r. 1949 na vývoj čs. Zemědělství?
Za následek měl likvidaci soukromého podnikání v zemědělství. Spousta zemědělců odešla pracovat do průmyslu, zemědělská družstva stagnovala.
- Přibliž hlavní zásady kolektivizace.
 - 1) základní formou socializace vesnice a přechodu od malovýroby k velkovýrobě bylo výrobní zemědělské družstevnictví
 - 2) vedle rozhodující kolektivní výroby byla zachováno individuální záhumenkové hospodářství družstevníků
 - 3) Než se dosáhlo cílové formy družstva, využívaly se přechodné typy družstev
 - 4) Nebyla uskutečněna nacionalizace půdy

Dějiny národního hospodářství - otázky

- 5) stát urychloval kolektivizaci řadou kádrových, organizačně politických a finančních opatření a podporoval mechanizaci výstavbou strojních a traktorových stanic.
- 6) K získání drobných a středních rolníků se používalo přesvědčování a rozšiřování zkušeností nejlépe hospodařících družstev a státních statků.

– Kdo to byli tzv. Kulaci?

Zámožnější rolníci.

– Jakou roli měly Státní traktorové stanice v procesu kolektivizace čs. Zemědělství?

Měly modernizovat a mechanizovat zemědělskou práci v družstvech.

34. Problémy roku 1953

– Jaké byly problémy spojené s plněním zvýšených úkolů 1. pětiletého plánu?

Bylo to uzavření v rámci RVHP a přijetí koncepce strojírenské velmoci. Česká ekonomika byla uzavřena v sovětském bloku.

– Jaká byla hlavní negativa koncepce ČSR jako strojírenské velmoci?

Překračovala možnosti ekonomiky a díky preferování těžkého průmyslu byla některá výrobní odvětví v katastrofálním stavu: zemědělství, služby a spotřební průmysl. Neodpovídalo to skutečným potřebám.

– Jaké byly příčiny měnové reformy z r. 1953?

Byly to ekonomické, politické a kulturní problémy, které přerostly na jaře 1951 v celkovou společenskou krizi, Moskva si myslela, že ji potlačí dílčími reformami.

– Jaký průběh měla měnová reforma r. 1953?

Byl zrušen lístkový systém zásobování a byly zavedeny jednotné maloobchodní ceny. Poměr koruny staré (před reformou) a nové byl 5:1. Lidé přišli o úspory. Zvýšily se nejnižší platy, důchody, mzdové sazby atd.

– Jaké důsledky měla měnová reforma na hospodářský vývoj ČSR?

Prudce se zhoršila životní úroveň a byla provedena třetí korektura pětiletky

– Jak byla nutnost měnové reformy r. 1953 vysvětlena oficiálně vedením strany a státu?

Měl to být poslední úder proti kapitalistům a definitivní likvidace jejich ekonomické moci.

– Co se stalo po měnové reformě s lístkovým systémem?

Byl zrušen a nahrazen volným prodejem. Byly zavedeny jednotné maloobchodní ceny.

35. Výsledky 1. pětiletky

– Jakou strukturální změnu měla na svědomí 1. pětiletka?

Byl odstraněn kapitalistický sektor, řízení se centralizovalo, vzrostla váha těžkého průmyslu, hlavně strojírenství.

– Jakých výsledků bylo dosaženo v 1. pětiletce?

Kapitalistický sektor byl prakticky odstraněn, vzrostla váha těžkého průmyslu, na Slovensku vzrostla industrializace, ale cíle pětiletky nebyly splněny na 100%, uskutečnila se strukturální přestavba hospodářství.

– Která odvětví čs. hospodářství se rozvíjela v období 1. pětiletky dynamicky a která stagnovala?

Rozvoj byl v těžkém průmyslu – hlavně těžké strojírenství, v dopravě, stavebnictví. Stagnovalo zemědělství.

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Proč bylo rozhodnuto o dvou konsolidačních plánech v letech 1954 a 1955?
Nebylo dosaženo očekávaných cílů 1. pětiletky, proto bylo rozhodnuto o konsolidačních plánech.

36. Změna hospodářské politiky v letech 1954 a 1955

- Jak byla oficiálně vysvětlena nutnost přijetí ročních konsolidačních plánů 1954 a 1955 a co bylo jejich skutečnou příčinou?
Skutečnou příčinou byla koncepce ČSR jako strojírenské velmoci
- Jaké klady především přinesla realizace konsolidačních plánů?
Zmírnění preference těžkého průmyslu, zvětšení investic do palivové a energetické základny, zvýšení výroby zboží denní potřeby, zvýšení pozornosti zemědělské výrobě, zvýšení osobní spotřeby a životní úrovně, částečně se uvolnila podřízenost vůči RVHP a posílily se kontakty s vyspělými kapitalistickými státy.
- Jaké negativní rysy měly konsolidační plány v letech 1954 a 1955?
Nebylo upuštěno od koncepce strojírenské velmoci v rámci RVHP, nadále byl prosazován model direktivně řízené ekonomiky.

37. Úkoly druhé pětiletky 1956-1960 a pokus o ekonomickou reformu

- Ve kterých letech byla druhá pětiletka plněna a kdy byla schválena?
1956-1960. Byla schválena v červnu 1956, ale konečná varianta byla přijata v říjnu 1958
- Které byly základní cíle 2. pětiletky?
Dovržit přeměny přechodného období od kapitalismu k socialismu a dobudovat materiálně technickou základnu socialismu.
- V čem spočívaly tři kroky Rozsypalovy reformy z r. 1958?
 - 1) reorganizace podnikové sféry (měla vytvořit podmínky pro decentralizaci)
 - 2) změna způsobu plánování v centru i v podnicích
 - 3) mzdová přestavba platové a prémiové soustavy
- Jak měla fungovat decentralizace řízení podle reformy z r. 1958?
Byly vytvořeny výrobně hospodářské jednotky (VHJ), které se staraly o řízení podniků. Tvorba pětiletky měla probíhat na základě návrhů VHJ
- Jaké bylo postavení výrobních hospodářských jednotek v systému centrální plánované ekonomiky?
Řídily podniky, podílely se na tvorbě pětiletých plánů.

38. Výsledky 2. pětiletky

- Jaké byly výsledky 2. pětiletky?
Pro 2. pětiletku byla charakteristická velká dynamika růstu, stále se projevovala nízká efektivnost hospodářského růstu a struktury průmyslu. V zemědělství panoval nedostatek pracovních sil.
- Charakterizuj rozdíl mezi extenzivními a intenzivními faktory rozvoje hospodářství.
Intenzivní faktory: růst technického rozvoje
extenzivní faktory: nízká efektivnost hospodářského růstu
- V čem spočívaly hlavní úkoly a problémy závěrečné etapy združstevňování zemědělské malovýroby?
Rychlému rozvoji JZD bránil nedostatek investičních prostředků, dalším vážným problémem byl nedostatek pracovních sil, nepříznivá věková struktura a malá hmotná zainteresovanost družstevníků.

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Jaká byla situace v letech pětiletky v oblasti sociálního zabezpečení?
Došlo k zvýšení dávek nemocenského pojištění, byly upraveny některé důchody a dvojnásobné zvýšení přídatků na děti. Bezplatně se poskytovaly školní učebnice a pomůcky. Byla stanovena nová hranice důchodového věku
- Proč byl rok 1960 proklamován jako mezník?
Tento rok byl označen jako vítězství socialismu v Československu
- Co přinesla nová ústava v roce 1960?
Byl změněn název na ČSSR

39. Příprava 3. pětiletky a koncepce dalšího rozvoje – plán ekonomické katastrofy

- Rokem 1960 byly dobudovány základy socialismu v ČSSR. Jak se nazývá nová etapa socialismu u nás?
Budování vyspělé socialistické společnosti
- Jaká byla situace v oblasti centrálního plánování čs. Ekonomiky po roce 1960?
Nepočítalo se s jeho zrušením ani s jeho oslabením
- Jak fungovala čs. Ekonomika po odvolání 3. pětiletky?
Byly vyhlášeny operativní roční plány
- Co bylo základní příčinou rozpadu 3. pětiletky?
Nereálné úkoly, které nemohla čs. Ekonomika splnit.
- Proč byla v roce 1961 odvolána Rozsypalova reforma?
V důsledku rozpadu 3. pětiletky viděli straníci ekonomové příčinu neúspěchu v Rozsypalově reformě (v oslabení centrálního řízení)
- V čem spočívala krize čs. Ekonomiky jako celku?
Nevhodná struktura průmyslu a nevhodné centrální řízení.

VIII. Pokus o druhou ekonomickou reformu a její násilné potlačení 1963-1970

40. Společenské důsledky krize a nová ekonomická reforma

- Jak se promítala ekonomická krize do situace ve společnosti?
Síliho sociální napětí a nespokojenost lidí s politickým režimem.
- Uveď hlavní zásady Šikovy ekonomické reformy.
 - 1) Hospodářský plán bude doplněn o trh, plán bude určovat jen základní směr vývoje
 - 2) Samostatnost podniků se rozšíří natolik, aby mohly podnikat
 - 3) měřítkem úspěchu podniku bude hrubý důchod
 - 4) podniky ponese zodpovědnost za dobré i špatné hospodaření
- Jak byla ekonomická reforma let 1965-1968 prosazena v praxi?
Od roku 1965 se experimentálně zkoušela ve vybraných podnicích. V roce 1966 byla schválena na XII. Sjezdu KSČ, v roce 1968 byla reforma zrušena.

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Jaký dopad mělo její definitivní schválení na XIII. Sjezdu KSČ?

Lidé začaly volat po všeobecné demokratizaci života

- Jaké kroky v hospodářské politice reformu 1965 – 1968 doprovázely?

Bylo schváleno využití konkurzů při obsazování řídicích funkcí podniků a stranické a odborové orgány neměly vliv při jmenování řídicích funkcí. Na vedoucí pozice začali být dosazováni odborníci.

- Společnost se v r. 1967 dala do pohybu – co bylo jejím hlavním požadavkem?

Demokratizovat socialismus

41. Změny ve vedení ÚV KSČ, program KSČ na jaře 1968

- Jak se změnila situace v lednu 1968?

A. Novotný odstoupil z funkce 1. tajemníka KSČ, do čela se dostal Alexandr Dubček.

- Co to byl akční program KSČ

Byl to základní program reformních uvnitř KSČ

- Které hlavní úkoly obsahoval Akční program KSČ?

- 1) demokratizovat socialismus
- 2) provést do konce hospodářskou reformu

- Co bylo hlavním cílem změn na jaře 1968?

Mělo dojít k demokratizaci systému, ale i nadále se počítalo s vedoucí úlohou jediné strany, byla však chápána demokratičtěji.

42. Pražské jaro a další osud reformy

- Co to bylo Pražské jaro 1968?

Jaro a léto roku 1968 – rozšířilo se nadšení pro změny, reformu a obrodné hnutí.

- Co bylo hlavním úkolem XIV. Mimořádného sjezdu KSČ?

Měl definitivně potvrdit všechny změny, k nimž došlo v průběhu reformního hnutí, jak v politické tak i v ekonomické oblasti.

- Podle zákona o federaci vznikly dvě republiky, jaké kompetence byly společné?

Patřily zde otázky celostátního významu: plánování vnějších hospodářských vztahů, vědeckotechnického rozvoje, investiční, zemědělské, měnové, finanční, cenové a sociální politiky, zahraničního obchodu, spojů, a dopravních odvětví, řízení palivoenergetického a metalurgicko-strojírenského komplexu.

- O co šlo v československé reformě 1968?

Byl to pokus o přeměnu existující podoby komunistického režimu a o jeho podstatnou úpravu.

43. Nástup normalizace

- Proč se období od r. 1969 nazývá normalizací?

Byl to návrat do poměrů před reformním hnutím. Návrat do normálního stavu

- Které součásti měl konsolidační hospodářský program po r. 1969?

- 1) upevnění úlohy stranických orgánů při řízení hospodářství
- 2) posílení disciplíny
- 3) urychlená příprava plánu na rok 1970 a 5. pětiletky

Dějiny národního hospodářství - otázky

- 4) přesun některých kompetencí na federální orgány
- 5) protiinflační politika
- 6) zlepšení bilance zahraničního obchodu
- 7) rozšíření bytové výstavby

IX. Deformace hospodářských vztahů v 70. a 80. letech

44. Hospodářský vývoj v 1. polovině 70. let

- Vysvětlí pojem reálný socialismus

Měla tím být vyjádřena skutečnost, že ani demokracie v politické oblasti, ani výsledky v hospodářské oblasti nemohou být ideální, situace je těžká a složitá a velkolepé cíle socialistické dokonalosti není možno realizovat v maximální šíři.

- Charakterizuj dokument poučení...

Byl to jediný přípustný výklad událostí let 1967 – 1969, byla určena fakta, která se mohla uvádět, reforma byla označena za kontrarevoluci a invaze vojsk jako bratrská internacionální pomoc. Za východisko z této situace byl označena tzv. normalizace

- Jaké úkoly stanovila pátá pětiletka pro rozvoj čs. Ekonomiky?

Plán stanovil příznivé tempo hospodářského růstu. Preferoval zefektivnění výroby a usiloval o růst životní úrovně.

- Charakterizuj sociální politiku v první polovině 70. let

Stoupl počet předaných bytů, rozšířila se výstavba rodinných domků, osobní spotřeba vykazovala růst, byly zvýšeny rodinné přídatky a půjčky novomanželům, byla prodloužena mateřská dovolená, stoupl i počet automobilů.

- Jaký byl vztah čs. Ekonomiky k RVHP v nových podmínkách v počátku 70. let

Byl přijat Komplexní program socialistické ekonomické integrace. Program předpokládal, že se podnětem k těsnější výrobní specializaci stanou přímé vztahy.

45. Zpomalení ve 2. polovině 70. let

- Jaké byly vnější okolnosti plnění 6. pětiletky?

Bylo nastaveno menší tempo růstu. Byly vyčerpány extenzivní zdroje hospodářského růstu. Bylo nutno čelit cenové explozi ve světě. Zahraničně obchodní vztahy byly nepružné.

- Jak fungovala v období druhé poloviny 70. let čs. Ekonomika?

Byl vytvořen uzavřený hospodářský systém, vyráběl se co nejširší sortiment.

- Jakou úlohu sehrála Charta 77 v životě Československa?

Bylo to neformální otevřené sdružení lidí, kteří se zasazovali o respektování lidských práv u nás i ve světě.

46. Nástup dalších pokusů o reformy v 80. letech

- Jaké dopady měla zpomalující se ekonomika 80. let na společnost?

Sílila nespokojenost obyvatelstva, zhoršoval se zdravotní stav obyvatelstva, rostla šedá ekonomika, podplácelo se.

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Charakterizuj podmínky, ve kterých se plnila 7. pětiletka.
Druhý ropný šok, v RVHP sílily desintegrační tendence, klesající úroveň čs. výrobků, rostla nespokojenost obyvatelstva, byla špatná ekologická situace, narůstala šedá ekonomika – kradlo se.
- Jak vypadal pokus o další reformu Soubor opatření...?
Nezdařila se a nebyla vůle jej vůbec uvést do života.
- Jaká byla role tzv. Šedé ekonomiky v ČSR?
Stále narůstala, odcizoval se majetek, podplácelo se, šidil se spotřebitel

47. Perestrojka a její důsledky

- Co bylo hlavní tezí perestrojky?
Spojení socialismu a demokracie, potřeba urychlení ekonomického a sociálního vývoje, musí být změněna celá soustava společenských a politických vztahů.
- Jaká byla v koncepci přestavby role demokratizace?
Měla se stát zárukou nezvratnosti procesu přestavby
- Co patřilo podle koncepce přestavby k prioritám ekonomického procesu?
K prioritám patřilo: podpora vědeckotechnického pokroku, zvýraznění funkce sociální sféry, ústup od centrálního plánování, decentralizace rozhodování, samofinancování podniků, aktivní reakce na poptávku podniků.
- Jaká byla reakce na perestrojku v Československu?
ČSR přijalo perestrojku zdrženlivě s nedůvěrou k politickým změnám.

X. Transformace čs. Ekonomiky po r. 1989

48. Výchozí situace pro transformaci po r 1989

- Jaká byla výchozí situace pro transformaci čs. Ekonomiky po r. 1989?
Byla lepší než v dalších zemích východního bloku. ČSR měla vyšší hrubý domácí produkt. Státní hospodaření bylo stabilizované, inflace byla nízká a zahraniční zadlužení nevelké. Nevýhodou byla silná centralizace čs. Ekonomiky a orientace na státy RVHP. Dobrá byla i vzdělanost a kvalifikační úroveň obyvatelstva.
- Uveď základní kroky ekonomické reformy po r. 1989
Došlo k cenové liberalizaci (1.1.1991), liberalizaci zahraničního obchodu, koruna se stala vnitřně směnitelná, dále byla zavedena restriktivní měnová a rozpočtová politika. Byla provedena privatizace
- Vysvětli malou a velkou privatizaci a kuponovou metodu privatizace v ČSR.
 - 1) Malá privatizace: týkala se menších provozoven v oblasti obchodu a služeb a nezemědělské výroby.
 - 2) Velká privatizace začala v r. 1992, se zabývala převodem středně velkých a velkých podniků do soukromého vlastnictví
 - 3) Kuponová privatizace: proběhla v letech 1992-1994, představovala rozdělení státního majetku mezi obyvatele prostřednictvím cenných papírů na jméno. Kuponová privatizace proběhla ve dvou vlnách. 2. vlna byla už za samostatné ČR
- Vysvětli termín tunelování.
...

Dějiny národního hospodářství - otázky

- Kdy došlo k rozpadu ČSR a proč?

31.12.1993 Politické a ekonomické problémy. Byly zde i některé historické problémy. Bylo to vyústění státoprávní krize.

- Hospodářská politika ČR po r. 1993

Mezi hlavní úkoly patřilo udržování stabilního makroekonomického prostředí, mírné inflace, vyrovnaného státního rozpočtu a rovnovážných vnějších ekonomických vztahů. Vnitřní a vnější stabilita spočívala v udržování stabilního měnového kurzu. V roce 1991 byla ČNB zavedena vnitřní směnitelnost koruny a v r. 1995 vnější směnitelnost koruny.

Použitá literatura

GERŠLOVÁ, J. – SEKANINA, M.: Zrození nové doby. Stručné hospodářské dějiny českých zemí (od poloviny 19. století do konce 80. let 20. století). Ostrava - Valašské Meziříčí, 1999.

GERŠLOVÁ, J. – SEKANINA, M.: Teze k přednáškám předmětu Dějiny národního hospodářství. Ostrava, 2002.